

esse necessarium ut universales sermones Scripturæ sine ulla exceptione semper intelligantur. Vel dici etiam potest, omnium pro Christo interfectorum sanguinem Romæ inveniri, quia omnium martyria Roma suo exemplo approbavit, et omnibus tyrannis exemplum et animos præbuit ad persequendum Christianos, ac denique quia vel omnium mortibus cooperata est, vel affectu suo consensit, et ita particeps facta est interfectionis omnium.

12. *Etsi Christus Romana auctoritate sit occisus, violenter ex Joannis verbis dicitur Romæ occisus. — Romæ est sanguis martyrum, qui Romæ occisi non sunt.* — Atque hæc omnia optime in Christi mortem conveniunt, sicque melius accommodantur quæ rex ultimo loco in sua interpretatione dicit, Christum dici interfectum Romæ, quia Romani imperatoris auctoritate interfectus est. Hoc enim violentissime accommodatur ad verba Joannis, cap. 11. Nam ibi non agit de auctoritate, sed de loco, *ubi Dominus eorum crucifixus est*, ut verba ipsa ostendunt, et occasio propter quam adjuncta fuere, utique ad signum exhibendum quo intelligeretur de qua civitate sermo esset, ad quem finem parum deservit, aut auctoritatem, aut potentiam qua Christus occisus est, nosse; potuit enim in toto orbe Romano, et in quacumque ejus civitate interfici, etiam si auctoritate imperatoris necaretur. At vero in cap. 18, omnes interfecti, sub quibus rex vult Christum comprehendere, non dicuntur interfecti Babylone, sed *in terra*; sanguis autem omnium dicitur esse Babylone, seu Romæ, utique per participationem, auctoritatem, cooperationem seu consensum, ut dictum est. Hoc autem modo etiam sanguis Christi non in membris tantum, sed etiam in sua persona Romæ inventus est, vel propter rationem regis, quia per Romanos milites et magistratum, et quasi in defensionem auctoritatis Cæsaris interfectus est, vel certe quia Romani imperatores, persequendo et occidendo Christianos, maximum in Christum odium profitebantur, et ita interfectionis ejus participes fiebant. Rex ergo sua illa interpretatione solvit quidem propriam objectionem, quam in præcedenti confirmatione posuerat; non vero exponit, sed corrumpit verba cap. 11, quæ tractamus.

13. *D. Hieronymus explicatur. — Alibi Hieronymus suam mentem clarius expressit. — Ad Hieronymum respondemus imprimis non favere regi, quia non de Roma, sed de*

*toto mundo locum interpretatur. Et nihilominus dicimus, etiam illam interpretationem non probari a nobis, quia est a verbis et a mente scribentis aliena, ut explicatum est, censentque viri docti, Hieronymum ibi non tam in propria persona, quam nomine Paulæ et Eustochii loqui, eaque proponere, quæ ad Jerusalem commendandam et ab ignominia vindicandam illæ conferre putabant, non expendendo nec examinando rigorose veritatem eorum, quæ dicebantur. Nec rationes Hieronymi cogunt, tum quia eadem civitas diversis respectibus vel temporibus sancta et iniqua nuncupatur, ut est frequens in Scriptura; tum etiam quia probabile est, civitatem sanctam, de qua Joannes loquitur in initio illius capitis, non esse eandem cum civitate magna, de qua in fine loquitur, nam prior est Ecclesia Christi, posterior vero est Jerusalem. Nec est inusitatum in Scriptura Jerusalem comparari Sodomæ, ut ibi late expositores ostendunt, et licet alibi factum non esset, hoc non obstaret quominus Joannes, prævidens futurum Hierosolymitanum statum sub tempore Antichristi, eam comparisonem faceret, illaque metaphora uteretur. Nam etiam Roma in antiqua Scriptura non invenitur Babylon appellata, et tamen Petrus et Joannes nomen illud per metaphoram imposuerunt. Denique idem Hieronymus, Daniel. 11, in fine, ex professo docet, Antichristum Hierosolymis collocaturum esse solum regni sui, et ibi in monte Sion esse a Christo interficiendum. Et in hunc sensum exponit late locum Danielis, quem sensum, ut ipse ait, *prolixè prosecutus est, ut ostenderet Porphyrii calumniam, et Scripturæ difficultatem, cujus intelligentia absque Dei gratia, et doctrina majorum sibi imperitissimi vel maxime vendicant.* Quæ verba ideo refero, ut meam etiam in hoc libro prolixitatem eisdem excusent.*

CAPUT XVII.

EX DESCRIPTIONE PERSONÆ ANTICHRISTI, QUAM PAULUS TRADIT, 2 AD THESSAL. 2, ILLUM PONTIFICIS ADVERSARIUM MAXIMUM POTIUS QUAM PAPAM ESSE FUTURUM, EVIDENTER OSTENDITUR.

1. *Summum Pontificem Antichristum esse rex Jacobus colligit. — Hoc est tertium caput disputationis quam rex de Antichristo proposuit. Qui statim in ejusdem disputationis initio inducit descriptionem personæ Antichristi*

traditam a Paulo, 2 ad Thessal. 2: *Homo peccati, filius perditionis, qui extollitur supra omne quod dicitur Deus.* In qua omissis duabus prioribus particulis, solum tertiam expendit, et illam Pontifici accommodat, ut illum Antichristianismi arguat. Et in hunc fere modum colligit: Papa se extollit supra omne quod dicitur Deus; ergo est Antichristus. Antecedens patet, nam de regibus vel sacerdotibus, vel de utrisque ait Deus: *Ego dixi: Dii estis*, Psal. 82. At Papa se extollit supra omnes reges et Episcopos, nam *super utriusque gladii potestatem se effert*. Ergo extollit se supra omne quod dicitur Deus, ac proinde est Antichristus. Neque in eo loco in verbis Pauli proprietatem aliam, unde Antichristi persona describi seu cognosci possit, considerare voluit, sed post longam digressionem de sede et tempore Antichristi, in p. 102, ad descriptionem personæ illius revertitur, eamque non ex locis clarioribus Scripturæ, sed ex obscurissimis Apocalypsis visionibus eruere conatur. Sed prius quam ad illa obscuriora, minusque utilia, necessitate coacti cum illo divertamus, circa hunc locum Pauli insistendum est. Quoniam ex eo evidenter constare potest talem describi Antichristi personam, ut non solum a Pontifice Romano distinctus, sed etiam fide et moribus omnino diversus et oppositus, ac denique summus Apostolicæ Sedis hostis et adversarius cogitandus sit.

2. Et imprimis expendo verba priora quæ rex omisit, *Homo peccati, filius perditionis.* Nam per hæc verba describitur ille homo ut iniquissimus, et quod perditissimus sit futurus. Quod paulo post apertius idem Apostolus explicuit, dicens: *Ille iniquus, cujus est adventus secundum operationem Satanae, et in omni seductione iniquitatis.* Unde Chrysostomus ibi, Homil. 3: *Vocat eum hominem peccati, quia faciet innumerabilia.* Et Theodor.: *Ipsum (inquit) hominem peccati appellavit, quandoquidem natura homo est, qui omnem operationem diaboli in se suscipit. Filius autem perditionis, ut et ipse pereat, et aliis perditionem procuret.* Unde in hoc dicit Christum æmulaturum, ut sicut Christus omnium fuit causa salutis, ita ipse sit auctor perditionis omnium. Theophyl.: *Hominem peccati illum ipsum vocat, ut qui omne peccatorum genus peracturus sit, et alios ad peccatum supplantaturus.* Similia habet ibi Oecumenius, eisdemque coloribus Antichristum depingunt Cyrill., catech. 15: *Judæos (ait) decipiet, eos-*

que omni genere inhumanitatis et malis circumscibet, ita ut omnes, qui ante illum improbi et impii fuerint, excellat malitia. Et S. Ephrem, serm. de Antichristo: *Evomet draco in eum universam suam amaritudinem cum omni sua malitia, propinabitque fraudulentè latens in se lethiferum virus.* Et similia habet Damasc., lib. 4, c. 27, et alii, qui de Antichristo scribunt, vel expresse vel tacite ita verba Pauli interpretando. Verba enim illa Pauli, *Homo peccati, filius perditionis*, per exaggerationem et antonomasiam dicta sunt. Habent namque illa genitiva locum adjectivorum, et absolute posita illam magnam vim habere solent, sicut idem Paul., ad Coloss. 1, Christum vocavit *filium dilectionis suæ*, id est, dilectissimum, in quem Pater omnes thesauros dilectionis suæ effudit, ut sensit Augustinus, 15 de Trinit., c. 19, in fine. Ad hunc ergo modum vocat idem Paulus hoc loco Antichristum hominem peccati, id est, summe malum ac perditissimum, vel, ut Hug. Card. exposuit, *serrum peccati*, vel, ut ait Cajetanus, *homo habens plenitudinem omnium peccatorum.* Et hinc etiam Theologi, cum Gregorio, 15 Moral., c. 28, Antichristum dicunt esse caput malorum omnium sub Satana, quia in illo futura est omnis malitiæ plenitudo. Et quia sicut Christus est sanctior omnibus bonis, ita Antichristus futurus est pejor omnibus malis, ut dixit cum gloss. D. Thomas, 2 Thessalon. 2.

3. *Ostenditur Antichristi notas Summis Pontificibus non convenire. —* Quis ergo ita sit audax, et impudens, ut descriptionem hanc Bonifacio III aut Pontificibus, qui post illum fuerunt, attribuere non vereatur? Quid enim mali fecit Bonifacius III, propter quod *homo peccati et filius perditionis* vocari meruerit? Nihil profecto tale memoriæ proditum in historiis legimus. Nam sancte vixit, et sancta decreta edidit, et sancte mortuus est, ut constat ex Platina et aliis. Solumque illud ei objiciunt Protestantes, quod ambitionem Constantinopolitani Patriarchæ, primatum Ecclesiæ appetentis, represserit, et Sedem Romanam matrem esse, et caput Ecclesiarum constanter fideliterque defenderit. At hoc summa laude dignum est; non enim fuit ab eo usurpatum aut noviter inventum, sed a Deo concessum, et a Patribus ac prædecessoribus suis acceptum. Id enim omnes superiores Pontifices, usque ad sanctum Gregorium Magnum fecisse, in superioribus ostensum est.

4. *Phocas Romanæ Sedi primatum non detu-*

lit, sed ad summum declaravit. — Sed instant, nomen universalis Episcopi ab imperatore Phoca sibi concessum usurpasse, ut Anastasius refert. Respondemus imprimis, aut eos tractare de nomine universalis Episcopi, aut de re per illud significata, scilicet, primatu Ecclesiae. Primatum quidem Ecclesiae Romanae supra Constantinopolitanam et alias conferre non potuit Phocas, nam ante illum semper in Ecclesia Romana fuit, et ipsi Patriarchae Constantinopolitani longe antea ac semper illum recognoverunt, ut in superioribus ostensum est. Ad summum ergo potuit Phocas Romanae Ecclesiae primatum contra insolentiam Cyriaci moderni Archiepiscopi Constantinopolitani defendere ac declarare. Atque hoc tantum fecisse Anastasius et Paulus Diaconus retulerunt, quorum verba recitat Baron., anno 606, n. 2. Si vero de nomine oecumenici seu universalis Episcopi tractant, et in eo ponunt hoc grande peccatum, imprimis in verbis Anastasii aut Pauli Diaconi hanc vocem non invenio, sed voces primatus, primae sedis et capitis Ecclesiarum, quae antiquissimae sunt. Deinde etiam si verum sit, Joannem Archiepiscopum Constantinopolitanum, nomen universalis Episcopi usurpare voluisse, et Cyriacum eadem ambitione laborasse, et propterea Bonifacium obtinuisse a Phoca, ut illum compesceret, ipsumque Phocam id fecisse, et imperiali edicto declarasse, nomen illud solum Romano Pontifici posse convenire, nihilominus nec Anastasius refert, neque ostendi potest, Bonifacium aut successores ejus titulum illum accepisse, illa voce explicatum, et significatum. Denique concedamus, si placet, Bonifacium illo titulo et nomine usum fuisse, numquid hoc grande peccatum est, ut propterea mereatur Bonifacius homo peccati appellari? Certe si res ipsa et dignitas vera est, ut revera est, non multum refert hac vel illa voce illam explicare, et fortasse in ea occasione ad reprimendum et confundendum Cyriacum illo nomine uti volentem, videri potuit expediens. Alioqui si Bonifacius titulum illum acceptans peccavit, gravius certe Chalcedonensis Synodus deliquit, quae nomen illud Leoni Magno ejusque successoribus obtulit, teste Gregorio, lib. 7, indict. 1, epist. 30.

5. *Henricus vere debuit homo peccati appellari.* — Quod si Gregorius et praedecessores ejus, ut idem ait, illud acceptare noluerint, vel propter humilitatem, vel quia suis temporibus non judicarentur necessarium, vel quia vocis ambiguitatem timuerunt, existimari pos-

se arbitantes illo nomine universalis Episcopi omnem alium episcopatum de medio tolli, potuit nihilominus Bonifacius suo tempore, jam satis explicata voce et intentione Cyriaci Constantinopolitani Episcopi, ad resistendum illi, sine humilitatis praedjudicio, ad dignitatem ipsam tuendam nomen acceptare. Admiratione profecto dignum est, quod Henricus, rex Angliae, ad suae libidinis excusationem nomen capitis Ecclesiae usque ad illa tempora inauditum ausus fuerit usurpare, et a Jacobo rege non homo peccati, sed potius verum Ecclesiae caput, cui ipse succedere, quemque imitari debeat, censeatur; et Bonifacium III, propter acceptum a majoribus nomen, defensamque dignitatem, Antichristum, hoc est, hominem peccati, et filium perditionis appellare ausus sit. Omitto caeteros Pontifices, qui post Bonifacium sederunt, neque illo titulo ordinarie usos esse, neque indignum illud nomen hominis peccati meruisse. Nam, licet non negemus aliquos improbis moribus fuisse, illi tamen pauci fuerunt, et inter eos nullus tam iniquus habitus est, ut homo peccati et filius perditionis per antonomasiam dici meruerit, et e converso multi fuerunt sanctissimi, ex quibus aliqui martyres fuerunt, multi vita et sanctitate illustres, ac reliqui omnes sine ulla improbitate vel scandalo Ecclesiam in fide et justitia conservaverunt. Descriptionem ergo Antichristi illis verbis a Paulo insinuatam nemo qui vel judicium rationis habeat, Pontifici Romano accommodabit.

6. *Alia Pauli verba a rege supprimuntur.* — Venio ad alia verba, quae rex expendit, licet non integre illa referat, sic enim habent: *Qui adversatur, et extollitur supra omne quod dicitur Deus, aut quod colitur.* Omisit enim rex verbum *adversatur*, quia suae interpretationi non congruebat; Pontifex enim non adversatur christianis regibus aut Episcopis, quos rex ibi deorum nomine significari vult, sed eorum se spiritualem patrem et protectorem, aequissimumque moderatorem esse profitetur. Praetermisit etiam illa posteriora verba, *aut quod colitur*, quia sensum ab illo excogitatum prorsus evertunt. Sed videamus prius quomodo sancti Patres verba illa intellexerint. Certe illi non reges, iudices aut principes mundi, vel Ecclesiae sacerdotes aut Praelatos Paulum intellexisse existimarunt, sed ut sonant verba: *Omne quod dicitur Deus.* Et specialiter solent Patres de idolis et diis gentium id exponere, quia omnes abjiciet Antichristus, et supra omnes elevabitur, id est,

supra omnes qui dei, licet falso, dicuntur. Sic Chrysostomus inquit: *Destruet Deos gentium, jubebitque se pro deo adorari.* Similiter Theodor.: *Se ipsum Christum et verum Deum dicet, et ita contra omne quod dicitur Deus, insurget.* Idem fere Theoph., Oecumen. et Ambros., alique expositores. Irenaeus vero clarius lib. 3, c. 6, de diis gentium locum Pauli interpretatur, *qui dicuntur dii, sed non sunt*, et supra illos ait extollendum esse Antichristum, *non supra verum Deum.* Quod quomodo intelligendum sit, dubitare quis potest. Nam idem Irenaeus, lib. 5, cap. 25, licet eodem modo verba illa exponat, simul de eodem Antichristo dicit: *Existens apostata et latro, quasi deus vult adorari.* Unde adjungit: *Idola quidem seponens ad suadendum, quod ipse sit Deus, se autem extollens unum idolum.* Itaque Antichristus revera supra verum Deum, et supra falsos seu idola se extollet. Sentit autem Irenaeus Paulum, per illa verba, *supra omne quod dicitur Deus*, tantum falsos deos intellexisse, exaltationem vero ejus supra verum Deum in aliis verbis: *Ut in templo Dei sedeat, ostendens se tanquam sit Deus*, significasse. Unde c. 28 ait: *In templo Dei sedente, ut sicut Christum adorent illum, qui seducuntur ab illo.*

7. *Tam verum Deum, quam falsum a divo Paulo significari.* — Non est autem alienum ab universalitate dictorum verborum, ut intelligantur tam verum quam falsos deos comprehendere, scilicet, *supra omne quod dicitur Deus*, sive vere, sive false dicatur, et sive religiose, sive superstitiose colatur. Et ita Lyran. ibi, et Rab., in tract. de Antichristo, *supra omnes*, inquit, *deos gentium, et non solum supra illos, sed etiam supra omne quod colitur*, id est, supra Sanctam Trinitatem, quae solum colenda et adoranda est. Idemque clarescit Oecumen. ibi, dicens: *Adversabitur et extolletur sua superbia, non solum adversus Deum universorum, sed etiam adversus idola. Neque enim ad idololatriam ducet homines, sed ut ipsum tanquam Deum adorent; propterea dicitur, quod offeretur super omne quod dicitur Deus, aut Numen.* Et 1 Joan. 4, eadem verba tractans, adjungit: *Per hoc quod addit, et omne numen, etiam Christianismum significat, in quo nimirum est cultus veri Dei.* Praeterea Chrysostomus ibi, cum Paulus simul dicat: *Adversatur et extollitur*, ita exponit: *Non enim inducet ad cultum idolorum, sed erit quidam Dei adversarius, utique veri Dei; ergo etiam supra illum extolletur, nam faciet se*

pro Deo adorari, ut idem Chrysostomus subjungit, homil. 40 in Joan. 5, exponens verba illa: *Si alius venerit in nomine suo, illum accipietis. Antichristus (ait) neque se missum a Patre, neque ejus voluntate venire dicet, sed omnem potestatem tyrannice vindicabit, se omnium Deum profitebitur, ut Paulus inquit, supra omne quod dicitur Deus, aut colitur*¹. Alii vero Patres nunc de idolis et falsis diis, nunc simpliciter de omni cultu Dei loquuntur. Sic enim Tertullianus, lib. de Resurrect. carn., cap. 24: *Adversatur (ait) et superextollitur supra omne quod dicitur Deus, vel religio, ita ut in templo Dei sedeat, affirmans Deum se.* Idemque habet lib. de Anima, cap. 57, et lib. 5 contra Marcion., cap. 16: *Supra omne (ait) quod Deus dicitur, et omnem religionem.* Similia videri possunt in Hypolit., Ephrem, et aliis, in tractat. de Antichrist.; Cyrill., cateches. 15; Lactant., lib. 7, c. 17; Hieronymo, dicta q. 41, ad Algas.; et idem sentit Augustinus, tract. 29 in Joan. Parumque refert quod per priora vel posteriora verba Paulus id dixerit, dummodo constet, in integra descriptione Antichristi, quam ibi posuit, non tantum de diis metaphoricis (ut sic dicam) seu per participationem quamdam, ut sunt reges et Praelati, nec tantum de diis gentium falsis, seu idolis, sed etiam de vero Deo locutam fuisse.

8. *Principes etsi aliquando dii dicantur, ea significatio Pauli loco non congruit.* — Valde ergo frigida est et inanis Protestantium expositio, aut potius accommodatio. Primo, quia est contra communem sensum Patrum. Secundo, quia *omne quod dicitur Deus*, plus comprehendit. Vel si verbum illud, *quod dicitur*, habet emphasim illam, *quod dicitur, cum non sit*, ut Irenaeus significavit, sic non ad reges vel Praelatos, sed ad idola pertinet, quia reges et Praelati, eo modo quo dicuntur dii, non falso dicuntur, cum ore ipsius Dei dicantur secundum quamdam analogiam vel participationem. Vel si absolute sumitur, *omne quod dicitur*, sive sit, sive non sit, omnem appellatum Deum includit. Et praeterea illud nomen *Deus*, debuit maxime comprehendere id quod frequentius, et ab omnibus, et a toto vulgo dicitur Deus; Episcopi autem aut reges, licet semel aut iterum in Scriptura dii dicantur, vulgo tamen et communiter non ita appellantur; idola autem gentium tunc maxime deorum nomine significabantur, et praeter illos Deus verus, praesertim a Chris-

¹ 2 Thess. 2.

tianis, tunc maxime Deus dicebatur; ergo de his potius quam de regibus loquitur Paulus.

9. *Summa Antichristi superbia non erit in eo, quod velit hominibus, sed ipsi Deo præcellere.* — Accedit etiam non contemnenda conjectura, quod Paulus ibi non quamcumque animi elationem, sed summe pravam et inordinatam, in illo homine peccati voluit ostendere ac describere, ut verba ipsa, et magis quæ inferius adjungit, præ se ferunt. Ergo non loquitur tantum de exaltatione super alios homines in potestatibus temporalibus vel humanis. Hoc enim modo multi fuerunt superbissimi imperatores, supra omnem humanam potestatem se extollentes, et ipse rex Angliæ in suo regno ita vult extolli, ut solus recognoscatur in temporalibus et spiritualibus, et ita se effert supra utrumque gladium, ut infra Deum nolit recognoscere superiorem, etiam in ordine ad salutem animæ, sed omnium volens esse iudex, a nemine putat se posse judicari. Multo ergo majori ratione potest hujusmodi rex Antichristus saltem in imagine seu imitatione appellari. Nam Athanasius, epist. ad Solitar. vit. agent., circa finem, ita de Constantio loquitur: *Gravia sunt ista, et plus quam gravia, tamen istiusmodi quæ congruant in eum qui Antichristi imaginem gerit. Quis enim videns, eum in discernendo se facere principem Episcoporum, et presidere judiciis ecclesiasticis, non merito dicat illum eam ipsam abominationem desolationis esse, quæ a Daniele prædicta est.* Hæc de Constantio dixit Athanasius, quia judicia Episcoporum in rebus ecclesiasticis, et præsertim in causa fidei usurpare volebat; quid ergo de sæculari principe, qui spirituale primatum sibi arrogat, dicturus fuisset?

10. *Antichristus supra Deum se efferet.* — Verumtamen, licet hoc genus superbiæ imaginem Antichristi referat, nondum tamen veritatem; majorem enim voluit Paulus de Antichristo indicare, et ideo non ibi descriptionem conclusit, sed addidit: *Ita ut in templo Dei sedeat, ostendens se tanquam sit Deus.* Quæ verba sine causa rex in illa descriptione omisit, cum illa maxime declarent personam Antichristi, et superbiam ejus, exponantque quomodo intelligendum sit prius verbum: *Extollit se super omne quod dicitur Deus;* non quidem super utriusque gladii potestatem se efferendo, intra ordinem ministrorum Dei, sed supra ipsum Deum se exaltando, et jubendo se in templo adorari ut Deum. Et hoc magis declarant quæ postea

adjungit: *Cujus est adventus secundum operationem Satanæ in omni virtute, et signis, et prodigiis mendacibus.* Nam hæc omnia eo tendent, ut se Deum faciat in omni seductione iniquitatis.

11. *Argumentum ad hominem.* — Ex quibus etiam constat argumentum regis contra ipsum evidenter retorqueri. Primo ad hominem, quia ipse dicit Romanum Pontificem esse idololatram, adorando Sanctos, numina et deos, ac subinde illis se subjiendo, et serviendo; at vero Antichristus nulli numini se subjiect, sed supra omne illud extollitur, nec idola aut simulacra venerabitur, sed eis adversabitur, ut Patres ex verbis Pauli colligunt; ergo non loquitur consequenter rex, dicens Papam esse Antichristum. Deinde evidentissimum est Papam non se facere Deum, nec jubere se adorari ut Deum, nec esse Dei aut Christi adversarium; nam ejus gloriam verumque cultum tanquam ejus minister procurat; non est igitur Antichristus, neque se extollit sicut Antichristus. Item Antichristus, ut ex Chrysostomo referebam, non se dicit a Patre vel Deo missum, sed in nomine suo venit, ut Christus etiam significavit, Joan. 5. Pontifex autem non solum a Patre missum, sed etiam a Christo sibi esse potestatem commissam confitetur, et servum ejus, imo et servorum Dei se profitetur; quæ igitur est conventio lucis ad tenebras, Christi ad Belial, Vicarii Christi ad adversarium Christi?

12. *Proprie non se extollit qui jus suum juste tuetur.* — Unde addo, injustissime attribui Pontifici verbum extollendi se, eo quod dignitatem suam supra utriusque gladii potestatem tueatur. Nam qui jus suum et a Deo sibi propter bonum Ecclesiæ datum defendit, non se extollit (quod verbum excessum et arrogantiam significat, et in hoc sensu sine dubio acceptum est a Paulo), sed divinam institutionem defendit, et universale bonum Ecclesiæ procurat; Pontifex autem revera est a Christo constitutus supra utriusque gladii potestatem, ut in superioribus ostensum est; ergo non se extollit, cum illum gradum honoris sedi suæ vendicat. Et quidem si hoc titulo Antichristi nomen meretur, non a Bonifacio III, sed a principio Ecclesiæ Antichristianismus incœpit; semper enim Pontifices illum excellentiæ gradum in sua sede recognoverunt et defenderunt, ut supra ostendimus. Denique non minus efficax argumentum sumitur ex ultimis verbis, quibus describitur An-

tichristus ut operans signa et prodigia mendacia; nam Romana Sedes non est usa his artibus aut prodigiis ad suam dignitatem tuendam. Imo ipse rex Angliæ dixit se nescire, quibus artibus ad illud fastigium potestatis ascenderit; neque mirum, si illas nesciat, quia nullæ sunt, præter sinceritatem verbi Dei, et efficacitatem promissionis Christi stabilientis Ecclesiam suam supra petram, verisque miraculis illam confirmantis, ut c. 19 attingemus.

13. *Mendacibus signis Pontifices Catholicis illudere calumniantur Protestantes.* — Sed dicit rex hæc prodigiosa signa et mendacia, esse miracula, quæ Catholicis in Ecclesia facta esse et fieri gloriantur, quæ ipse irridet, adhibens etiam exemplum de miraculo circa Eucharistiam facto, quo illius veritatem alibi Bellarminus confirmavit. Quod exemplum tam docte et pie idem Bellarminus defendit in sua respons., c. 9, ut nihil illi addi posse videatur. Solum advertere oportet hæc falsa prodigia interdum tribui Antichristo, ut in hoc loco Pauli, interdum vero prædici de quodam pseudopropheta ejus, ut Apoc. 13, ver. 12 et 13. Et utrumque locum exponit rex de falsis miraculis Ecclesiæ, confundit tamen Antichristum cum propheta ejus, et Romanum Pontificem cum Ecclesia. Ut autem errorem ejus et Protestantium calumniam detegamus, illa duo loca et puncta distincte tractare necesse est. Hic ergo de miraculis ipsiusmet Antichristi Apostolus loquitur. Ut ergo pontificatum Romanum in Antichristianismum transisse rex nobis probet, oportet ut demonstret, aliquem Romanum Pontificem, qui præstigiis et prodigiis mendacibus ad Antichristi imperium erigendum usus fuerit. At hoc ostendere non potest; fateatur ergo necesse est, descriptionem Antichristi a Paulo datam Pontifici non convenire.

14. *Nullum Pontificem Romanum præstigiis grassatum ostenditur, et imprimis de Bonifacio.* — Minorem ex historiis probare possumus, a Bonifacio III incipiando, et per alios discurrendo, quod esset prolixum; satis ergo sit in summa dicere, Bonifacium nulla signa fecisse, quibus dignitatem aliquam, vel potestatem, aut imperium consecutus sit, ut ex historiis et ex superius dictis satis est evidens. De successoribus autem ejus etiam sanctissimis, pauca vera miracula in ecclesiasticis historiis leguntur, tantum abest ut falsa confingantur. Nam Leonem II, qui multis annis post Bonifacium III sedit, sanctum

virum fuisse, Anastasius, Platina et alii tradunt, et Romana Ecclesia anniversario cultu inter Sanctos eum veneratur. Et tamen nulla de illo miracula vel signa leguntur, quibus vel potentiam aliquam usurpaverit, vel sanctitatis nomen obtinuerit. Martinus autem I, qui post Bonifacium III, ante Leonem II sedit, non solum signis aut portentis non est usus ad Ecclesiam decipiendam, verum potius sola Pontificia fide, et spirituali potestate, ac animi constantia Constanti Imperatori, et Paulo, Constantinopolitano Episcopo, restitit, dicens, *etiam si totus orbis dogmata peregrina, et a fide aliena complecti velit, se nec minis cujusquam, nec blandimentis, nec morte ipsa a doctrina Apostolica et Evangelica ullo pacto posse avelli*¹. Hac ergo fide, non falsis miraculis Apostolicam sedem commendavit, et ideo eandem fidem in suis Epistolis maxime laudat. Et ob eandem fidem Deus vero miraculo illum a manu Spatharii, volentis jussu imperatoris, et exarchi Olympii tentantis illum occidere, liberatus est, eumque postea vivum et mortuum veris miraculis honoravit. Sic etiam Pontifex Deusdedit, Martino antiquior, et junior Bonifacio, in historiis Sanctus prædicatur, et anniversaria traditione colitur, suamque dignitatem sine prodigiis mendacibus conservavit, vera sanctitate vitæ, quam et historiæ referunt, et Ecclesia veneratur, et Deus aliquando simplici et vero miraculo illum a manu Spatharii, volentis jussu imperatoris, et exarchi Olympii tentantis illum occidere, liberatus est, eumque postea vivum et mortuum veris miraculis honoravit. Sic etiam Pontifex Deusdedit, Martino antiquior, et junior Bonifacio, in historiis Sanctus prædicatur, et anniversaria traditione colitur, suamque dignitatem sine prodigiis mendacibus conservavit, vera sanctitate vitæ, quam et historiæ referunt, et Ecclesia veneratur, et Deus aliquando simplici et vero miraculo, solo osculo ægrum a lepra mundando, manifestavit. Et similia de Gregor. II, III, ac VII, Agathone, Leone VIII et aliis, in gravibus ac fide dignis historiis referuntur, eisque cum sanctitate vitæ nonnulla miracula sine ulla fictione vel mendacii suspicione tribuuntur.

15. Miracula ergo, quæ a Pontificibus Romanis post Bonifacium interdum facta sunt, longe distant a signis Antichristi; nam hæc erunt in omni seductione iniquitatis², ut Paulus ait, illa vero in fidei defensionem, et Christi honorem semper facta leguntur. Denique Rex ipse alio loco fatetur, se ignorare artes per quas thronus ille Romanæ Sedis ad tam excellentem potestatem evectus est; cur ergo nunc fingit, per falsa signa et portenta mendacia esse comparatum?

16. *Refellitur Patrum consensu.* — Tandem

¹ Baron., anno 649, n. 4; Baron. supra n. 50, ex Anastas.; Baron., an. 654, num. 3 et 6.

² 2 Thess. 2.

addit Paulus aliud signum, et quasi particulam aliam descriptionis Antichristi, dicens, *quem Dominus Jesus interficiet spiritu oris sui, et destruet illustratione adventus sui*. Quæ verba Protestantes et rex illos sequens etiam ad metaphoram traducunt, dicentes, spiritum oris Christi esse verbum Dei prædicatum per Lutherum, et ministros ejus, quo Deus Papatum debilitavit, et paulatim destruit. Verum tamen neque iste est sensus Pauli, neque etiam in eo sensu verum est, quod dicitur. Paulus enim per spiritum oris Christi, ejus imperium efficax, et per illustrationem adventus ejus, verum descensum, et gloriosam apparitionem ad interficiendum Antichristum intelligit. Hoc enim verba in proprietate significant, et non est cur ad metaphoricos sensus torqueantur. Et ita illa Patres intellexerunt. Chrysostomus ibi, orat. 4 : *Jussu (inquit) solo et præsentia, satis est enim eum adesse, et hæc omnia perierunt*. Theodoret. : *Cum e caelo apparuerit, loquetur tantum, et scelerato isti omnino afferet interitum*. Et adjungit locum Isai. 11 : *Spiritu oris sui interficiet impium*. OEcumen. : *Spiritum oris vocat jussum et præceptum*. Ambros., 1 Thessal. 5 : *Subito et ex insperato apparebit Christus, sicut coruscatio apparet, habens secum militiam exercitus Dei Patris ad perditionem Antichristi, et satellitum ejus*. Et id confirmat ex Apoc. 11. Hieronymus, dicta quæst. 14, ad Algas., exponit : *Spiritu oris sui, id est, divina potestate, et suæ majestatis imperio, cujus jussisse fecisse est*. Et infra : *Quomodo tenebræ solis fugantur adventu, sic illustratione adventus sui Dominus destruet, atque delebit*. Et Augustinus, decimo octavo de Civit., c. 53 : *Illam (inquit) novissimam persecutionem, quæ ab Antichristo futura est, præsentia sua ipse extinguet Jesus, sicut scriptum est, etc.*, et inducit verba Pauli. Juxta hanc ergo verborum proprietatem, verumque sensum, satis constat descriptionem Antichristi quoad hanc partem non esse in Romanis Pontificibus impletam.

17. *Protestantes de verbo Dei gloriantur.* — Sed neque id quod in sua metaphora jactant Protestantes, ostendere unquam potuerunt. Gloriantur enim de verbo Dei, cum tamen nihil minus credant, aut in veritate habeant. Retinent enim corpus inanime verbi Dei (ut supra dicebam), et spiritu proprio illud induunt. Huicque spiritui proprio fidem adhibent, illoque solo bellum contra Dei Ecclesiam et Romanum Pontificem movent, ut evi-

denter in lib. 1 demonstravimus. Absit ergo ut tali verbo et spiritu oris sui prævalere possint contra petram, super quam Deus fundavit Ecclesiam, contra quam portæ inferi non prævalebunt. Neque propterea quod multos a fide et obedientia Romanæ Ecclesiæ perverterunt, ideo per eos impleta est Pauli prædictio; nulli enim fuerunt hæretici, qui non multos deciperent, et plures pervertit Arrius quam Lutherus, et non ideo delere potuit Christi Vicarium vel Ecclesiam; est ergo inanis gloriatio illa vanaque præsumptio. Qui ergo integre consideraverit signa omnia, et colores quibus Paulus describit venturum Antichristum, evidenter intelliget non solum dissimilem Pontifici futurum, sed etiam ex diametro contra illum pugnaturum; nam cum sit futurus Christi hostis, non potest non esse maximus Vicarii Christi adversarius.

CAPUT XVIII.

QUÆ EX VISIONIBUS CAP. 6 ET 9 APOCALYPSIS REX INDUCIT, REFELLUNTUR.

1. *Equi pallidi sessorem Apoc. 6 Antichristum rex interpretatur.* — Pergit rex in sua Præfatione, pag. 102, et ad suam de Pontificum Antichristianismo persuadendam conjecturam, quatuor visiones Apocalypsis inducit, in quibus ait Antichristum depingi. Prima est in c. 6, ubi Joannes narrat apertiones sex sigillorum libri, quem c. 5 clausum viderat, et post primam visionem equi albi, cui Christus insidebat, et secundam equi rufi qui persecutionem, quam Christiani vel a tyrannis, vel a suis cognatis, et amicis passuri erant, et tertiam equi nigri, qui famem et alias plagas, vel potius hæreticorum tenebras et persecutiones significabat, adjungit quartam visionem equi pallidi, quæ his verbis describitur: *Ecce equus pallidus, et qui sedebat super eum, nomen illi mors, et infernus sequebatur eum, et data est illi potestas super quatuor partes terræ* (vel, ut rex ex græco legit, super quartam partem terræ), *interficere gladio, fame et morte, et bestiis terræ*. Hunc ergo equum pallidum vel sessorem ejus vult rex esse Antichristum, quod inde confirmat, quod statim illi connectitur quinti sigilli reseratio, in qua SS. Martyres clamant, et accelerari judicium et vindictam exposcunt, quod statim in apertione sexti sigilli concessum est eis. Quid autem tota hæc explicatio ad causam referat, rex non declarat.

2. *Occurritur regis conjecturis.* — Breviter ergo respondemus, vel falsum, vel valde incertum esse per illum equum pallidum significari Antichristum. Si enim accurate Apocalypsis expositores percurrantur, tot fere inveniuntur expositiones, quot capita. Nam quidam applicantes ea sigilla variis imperatoribus Romanis ethnicis, et insignibus Ecclesiæ persecutoribus, equum illum pallidum Domitiano accommodant, ut Petrus Aureol., quem Viegas sequitur. Alii diversorum ordinum persecutiones ibi significari intelligentes, equum pallidum Trajano tribuunt, quia illi facile applicantur insignia pallidi coloris, mortis et inferni: Ecclesiamque persecutus est fere illo tempore quo Joannes, visionem illam videns, a quarto animali mysterium illud didicit, ut Ribera ibi prosequitur. Andreas autem Diocletianum seu Maximianum intelligit, quorum tempore persecutio simul cum peste et fame Ecclesiam vexavit. Quod etiam Arethas refert et sequi videtur. Alii, aliter cætera interpretantes, per equum pallidum Mahometum, ejusque per se et per successores suos Christianorum persecutionem significari existimarunt, ut Joachimus et Pannonius. Alii falsos fratres significari dicunt, hypocritas, et pseudoprophetas Ecclesiam persequentes, ut Anselmus, Richardus, Vict., Hugo Car. At vero Victor., per equum rufum, nigrum et pallidum, bella, famem et pestem a Christo in Evangelio prænunciata significari dicit. Idemque placuit Tyconio, hom. 5, qui etiam addit, per equum pallidum *homines malos* intelligi, *qui persecutiones excitare non desinunt*. Ambrosius item, vel qui ejus nomine fertur, longe aliter et valde mystice locum interpretatur, et in aliis infinita est varietas. Neminem tamen reperio qui de Antichristo sigillum illud quartum specialiter intellexerit; quamvis si generaliter de pseudopropheta et hypocrita illud intelligamus, recte sequitur Antichristum per antonomasiam sub illo comprehendendi.

3. *Idcirco potest Antichristo quoque accommodari.* — *Confirmatio.* — Et hoc quidem probabile est, et ad summum ad id suadendum valet conjectura illa, quod in quinti sigilli resignatione proponuntur petitiones Sanctorum Martyrum postulantium vindictam et judicium, et statim in sexto fit ad judicium transitus. Quanquam neque illud in rigore suadet. Nam ibidem in apertione quinti sigilli legimus Sanctis esse responsum, *ut expectarent modicum tempus, donec implerentur fra-*

*tres eorum, et conserui illorum, qui interficiendi sunt, sicut et illi*¹. Ex quo responso intelligimus, illas Sanctorum interpellationes proponi ut factas ante finem persecutionum, et maxime ante persecutionem Antichristi, ad quam referri potest illud *modicum tempus*, quod Sancti expectare jubentur. Nihil ergo est quod nos cogat per equum pallidum Antichristum intelligere. Sed id gratis regi concedamus. Quod, quæso, inde argumentum ad suam de Romano Pontifice cogitationem fundandam vel persuadendam sumere potest? Nullum profecto, nam licet ibi describatur Antichristus venturus, nullum illius descriptionis vestigium in Pontifice invenitur. Color enim pallidus (ex omnium sententia) indicat timorem nimium, quem tyranni, et præsertim Antichristus hominibus et fidelibus maxime incutiet; Pontifex autem non ex terroribus, et comminatione mortis homines sibi subjectos habet, sed in virtute spiritus et verbi Dei, amore potius quam timore illos gubernat. Unde quod sequitur, *mors et infernus*, nullo modo in Pontificem conveniunt; quia non profitetur, se recepisse potestatem *ad interficiendum gladio, fame et bestiis terræ*; hæc enim fecerunt imperatores tyranni, et reges apostatæ et rebelles; sed accepit Pontifex potestatem gladii, quo dissipet errorum tenebras, et disperdat vitia, et virtutem plantet. Igitur illius sigilli reseratio, quocumque modo intelligatur, nihil ad punctum quod tractamus pertinebat.

4. *Alio Apocalypsis loco rex vult ostendere Pontificem esse stellam de caelo cadentem.* — Secundam visionem affert ex c. 9 Apocalypsis, in quo quintus Angelus tuba cecinit; in capite enim 8 dixerat Joannes, cum Agnus aperuisset sigillum septimum, vidisse se septem Angelos stantes in conspectu Dei, et datas illis esse septem tubas, et in eo capite quatuor primarum tubarum clangorem descripserat; in nono vero capite incipit dicens: *Et quintus Angelus tuba cecinit; et vidi stellam de caelo cecidisse in terram, et data est ei clavis putei abyssi, et aperuit puteum abyssi, et ascendit fumus putei sicut fumus fornacis magnæ, et obscuratus est sol, et aer de fumo putei. Et de fumo putei ascenderunt locustæ in terram, et data est eis potestas*. In quibus verbis, et in toto sonitu hujus tubæ duo tantum rex expendit. Primum est, *stellam illam, quæ de caelo cecidit, significare aliquem ecclésiæ dignitatis qui de caelo cecidit, quia cum deberet esse*

¹ Apoc. 6.